

DE STAAT IS DE ECHTE INNOVATOR

'HIJ MAAKTE IPHONE SMART, NIET APPLE'

PAGINA 6 -9

**HOE STRATEGEN MET
VOLATILITEIT OMGAAN**
PAGINA 14-15

**'DE OPMARS VAN TRACKERS
ZORGT VOOR PROBLEMEN'**
PAGINA 28-30

**ZIJN OPKOMENDE MARKTEN
WEER KOOPWAARDIG?**
PAGINA 40-41

MARIANA MAZZUCATO

DE STAAT INNOVEERT, HET BEDRIJF PROFITEERT

MARIANA MAZZUCATO: WAAR BLIJFT DE WEDERKERIGHEID?

Bedrijven als Apple verdienen miljarden met het commercieel uitbaten van door de overheid ontwikkelde technologieën, zegt innovatieprofessor Mariana Mazzucato. 'Deze vitale rol van de staat verdient meer erkenning.'

TEKST CEES VAN LOTRINGEN

Op de kop af twee eeuwen geleden maakte de Britse regering de balans op van 125 jaar oorlog tegen Frankrijk: de staatsschuld was opgelopen tot 240% van het bruto binnenlands product. De climax van die decennialange strijd had een jaar eerder plaatsgehad met de verpletterende overwinning van een brede coalitie op de legers van Napoleon Bonaparte. De Britse regering vreesde dat de gierende staatsschuld, die hiervan het gevolg was, het land in een bankroet zou storten, maar wat volgde was geen economische ramp, maar een revolutie – de Industriële Revolutie. Hierin speelde de Britse staat met investeringen in onder meer infrastructuur een essentiële rol.

Nu, 200 jaar later, is van een vergelijkbare crisis sprake: veel lidstaten van de Europese Unie zijn letterlijk uitgewoond. De shock-

therapie die nodig was in antwoord op de krediet- en bankencrisis van 2007-2008 heeft het uiterste van Europese overheden gevraagd. Begrotingstekorten en overheids-schulden zijn fors opgelopen, lage groei en deflatierisico's zijn het resultaat. De uitweg uit deze crisis zal lang en pijnlijk zijn, tenzij men een nieuwe technologische revolutie te weeg weet te brengen. Een belangrijke rol in het aanjagen van innovatie en het tot wasdom brengen van nieuwe technologieën speelt ook nu weer de staat, benadrukt Mariana Mazzucato, professor innovatie aan de universiteit van Sussex en

**'HET ECHE
RISICO NEEMT
TOCH VOORAL
DE STAAT IN
DE VS'**

auteur van de bestseller *The Entrepreneurial State: debunking public vs private sector myths*.

Met dank aan de overheid

Haar these is dat belangrijke groei-sectoren als internet, bio- en nanotechnologie en farma allemaal tot wasdom zijn gekomen dankzij fundamenteel onderzoek dat door de Amerikaanse overheid is gefinancierd. Het zijn echter managers en ondernemers, zoals Steve Jobs van Apple, die daar met het combineren van onder meer design en marketing commercieel handig gebruik van hebben gemaakt. 'Maar alle technologieën die de iPhone "smart" hebben gemaakt, zijn gefinancierd door de Amerikaanse overheid en ontwikkeld door overheidsdiensten als Nasa en Darpa', zegt Mazzucato op basis van groot-schalig onderzoek.

In een presentatie tijdens een bijeenkomst onlangs bij Robeco blijkt dat Mazzucato niet slechts een boek heeft geschreven, maar dat ze een missie is gestart. Zij wil na-

melijk de mythe doorbreken dat innovatie en risicobereidheid vooral aan het bedrijfsleven toe te schrijven zijn en dat de overheid vooral het (belasting)geld uitgeeft. 'Dat is de framing van het debat, die grote ondernemingen en hun lobbyisten, succesvol hebben geïntroduceerd, maar de werkelijkheid is een andere', benadrukt Mazzucato. Ze stelt dat het onderzoeksinstituten en universiteiten zijn die het baanbrekende en risicovolle onderzoek hebben gedaan en dat bedrijven en durfkapitalisten pas op de wagen zijn gesprongen toen de risico's waren te overzien en de vruchten van commercieel succes zich relatief gemakkelijk lieten plukken.

Bezuinigingen

'De kritische houding jegens de overheid gaat inderdaad al terug tot de jaren tachtig van de vorige eeuw toen president Ronald Reagan in de VS en Margaret Thatcher in Groot-Brittannië een beleid van deregulering en liberalisering inzetten en de rol van de overheid probeerden in te dammen. Toen ging het over het terugbrengen van het beslag dat de overheid legt op het bruto nationaal product. Nu hebben de Conservatieven in de VS echter vol de aanval op de staat als zodanig ingezet. Zo is deze zomer onder druk van het Amerikaanse Congres voor het eerst besloten tot zware bezuinigingen op voor innovatie en groei belangrijke overheidsinstellingen als de Nasa en Darpa', zegt Mazzucato tijdens een gesprek met Fondsnieuws.

De aanval op de instituties beperkt zich niet tot de Verenigde Staten. In Engeland, waar ze thans woont, ligt de staatsomroep BBC zwaar onder vuur. 'En dat terwijl

dat toch een van de beste en meest innovatieve televisiezenders van de wereld is.'

Het gevaar van die ontwikkeling, zo benadrukt ze, is dat de vitale rol van de staat bij innovatie niet wordt erkend. 'En dat is een van de grootste bedreigingen voor fundamenteel onderzoek en innovatie, die nu juist nodig zijn voor de creatie en de groei van welvaart.'

Mazzucato verzet zich tegen die beeldvorming met de grote intellectuele scherpte en welsprekendheid die haar kenmerkt en kan dan ook op veel bewonderaars én felle tegenstanders rekenen – die laatsten bevinden zich in de wereld van het durfkapitaal; de confrontatie met hen gaat ze echter niet uit de weg. De moeder van vier kinderen en echtgenote van een vorig jaar op het filmfestival van Cannes bekroonde filmproducent vindt niet alleen dat de kritiek op de rol en de toegevoegde waarde van overheden misplaatst is en contraproductief, maar dat het beursgenoteerde bedrijfsleven bovendien wel wat bescheidener mag zijn en zichzelf wat meer de maat zou moeten nemen. 'Waar het om gaat is dat we keuzes maken. Zo zijn de bedrijven die genoteerd zijn aan de S&P-index de laatste jaren vooral bezig met het onttrekken van waarde

'DE OVERHEID MAAKTE DE IPHONE "SMART" EN NIET APPLE'

TIM COOK FOTO: HH, INFOGRAPHIC: YMKE PAS

in plaats van met de creatie van waarde. In de afgelopen tien jaar is alleen al zo'n \$3000 mrd in de vorm van stockopties en het inkopen van aandelen aan de bedrijven onttrokken.'

Maatschappelijk belang

Mazzucato vindt dat strijdig met zowel het bedrijfsbelang als het maatschappelijke belang en getuigen van weinig ondernemerszin en inventiviteit. 'Als we niet meer weten waar waarde vandaan komt, dan ondermijnen we het kapitalisme als zodanig', waarschuwt ze. De professor kan in haar opvatting in meer of mindere mate op de steun rekenen van Amerikaanse mastodonten als superbelegger Warren Buffett, zakenbank Goldman Sachs en topman Larry Fink van BlackRock. De laatste schreef recent opnieuw een

brief aan de bestuursvoorzitters van de S&P-bedrijven. Daarin hield hij ze voor dat ze moeten ophouden zich uitsluitend op de kortetermijnresultaten te richten en zich juist moeten focussen op de lange termijn en bovendien op duurzame, stabiele economische groei.

Mazzucato voegt daar nog een waarschuwing aan toe. Zij ziet dat nu zowel in de VS als in grote delen van Europa 'de risico's worden gesocialiseerd en de beloningen geprivatiseerd'. Dat was het geval bij de bankencrisis, waar veel gemeenschapsgeld naartoe is gegaan, maar nu in feite ook gebeurt met technologiebedrijven en andere succesvolle Amerikaanse bedrijven die van de initiële overheidsinvesteringen hebben geprofiteerd en zich nu richten op belastingontwijking door geldstromen via belastingparadijzen als

Nederland te laten lopen, waardoor ze geringe winstbelasting betalen. Dat is een praktijk die Mazzucato betitelt als 'een beschamende prostitutie van Nederland waar de Nederlandse belastingbetaler geen enkel voordeel bij heeft'.

De 47-jarige professor stelt dat – regeringen nu mede door de hoge schuldquotes van overheden – belastingontwijking wereldwijd op de agenda hebben staan. Zij denken er nu over na hoe zij hun initiële investeringen in fundamenteel en risicovol onderzoek kunnen terugverdienen. Mazzucato ijvert er in dat kader voor dat de staat kennis deelt met bedrijven in ruil voor een aandelenbelang in een dergelijke venture of door op basis van contractuele afspraken een deel van toekomstige winst te ontvangen. Mazzucato benadrukt dat 'we innovatie én de staat nodig hebben, bijvoorbeeld om groene energie te ontwikkelen als antwoord op de opwarming van de aarde. Daarvoor zijn publiek-private vormen van samenwerking nodig.'

Profijt voor alle stakeholders

Maar daarnaast streeft ze naar een nieuwe inrichting van het kapitalisme, een die niet exclusief het feest van de aandeelhouders is. Innovatie moet in haar optiek dan ook 'inclu-

'KAPITALISME MOET NIET EXCLUSIEVE FEEST ZIJN VAN BELEGGERS'

sief' zijn en alle stakeholders laten meeprofiteren, zowel de aandeelhouders als de staat en de medewerkers uit wiens hoofden doorgaans de uitvindingen en doorbraken komen. Die laatste groep wil Mazzucato 'belonen' met faire salarissen, live long learning en arbeidsplaatsen die niet naar lagelonenlanden worden overgeplaatst.

Haar strijd voor een meer 'inclusief kapitalisme' is nog maar net begonnen. Zo reist ze de wereld rond om de leiders van de Europese Unie en van regeringen te ontmoeten en hen met haar inzichten een hart onder de riem te steken opdat ze aan zelfvertrouwen tegenover het bedrijfsleven winnen. Daarnaast is ze samen met Nobelprijswinnaar Joseph Stiglitz en sterauteur Thomas Piketty opgenomen in een economische adviesraad van Labour-leider Jeremy Corbyn. Daarover zegt ze: 'Labour begreep de discussie lang niet, men was alleen maar bezig met verdeling van welvaart, maar belangrijker is de creatie van welvaart en het betrekken van zoveel mensen daarbij. Daarnaast denk ik dat het van essentiële betekenis is dat je in deze tijd het vermogen hebt om een verhaal voor de bühne te krijgen. Om dat te kunnen doen, moet je eerst de theorie van waarde en waardecreatie begrijpen. Pas dan kan je de tegenovergestelde ontwikkeling – het onttrekken van waarde, zoals nu gebeurt – ook overtuigend aan de kaak stellen.'

Mazzucato werkt in dat kader aan een nieuw boek dat nog dit jaar zou moeten uitkomen. *Value is Everything* luidt de veelzeggende werktitel. ■

CEES VAN LOTRINGEN IS REDACTEUR VAN FONDSNIEUWS.